

**Doporučený diagnostický a léčebný postup
pro všeobecné praktické lékaře**

CHRONICKÁ OBSTRUKČNÍ PLICNÍ NEMOC

Doc. MUDr. Jaromír Musil, Ph.D.

Pneumologická klinika 2. LF UK a FN Motol, Praha

Prof. MUDr. Vladimír Vondra, DrSc.

Plicní a alergologické oddělení, Praha

MUDr. Stanislav Konšťacký, CSc.

Fakulta vojenského zdravotnictví, Hradec Králové

NOVELIZACE 2008

Centrum doporučených postupů pro praktické lékaře
Společnost všeobecného lékařství, U Hranic 16, Praha 10

MUDr. Jozef Čupka
Společnost všeobecného lékařství ČLS JEP

Definice CHOPN

- CHOPN je definována jako léčitelné onemocnění, kterému lze předcházet a které má významné mimoplicní účinky, jež mohou přispívat k jeho závažnosti u jednotlivých nemocných.

Jeho plicní složka je charakterizována omezeným průtokem vzduchu v průduškách (bronchiální obstrukcí), který není plně reverzibilní.

Bronchiální obstrukce obvykle progreduje a je spojena s abnormální zánětlivou odpovědí na škodlivé částice a plyny.

(GOLD 2006)

Patogeneza CHOPN

Inhalované škodlivé částice

Zánět

Plicní poškození

Zúžení bronchů
a fibróza

Destrukce
parenchymu

Hypersekrece
hlenu

Systémové znaky

- Kachexie: ztráta svalové hmoty, oslabení kosterních svalů (atrofie z neužívání, apoptoza)
- Zvýšené riziko kardiovaskulárních onemocnění spojené se zvýšením CRP
- Osteoporosa
- Deprese

CHOPN bude 3. nejčastější příčinou úmrtí v roce 2020

Nejčastější příčiny úmrtí

1990

2020

1. ICHS
2. Cerebrovaskulární nemoci
3. Infekce dolních dých.cest
4. Průjemovitá onemocnění
5. Perinatální stavy
6. CHOPN
7. Tuberkulóza
8. Spalničky
9. Dopravní nehody
10. Bronchogenní karcinom

1. ICHS
2. Cerebrovaskulární nemoci
3. CHOPN
4. Infekce dolních dých.cest
5. Bronchogenní karcinom
6. Dopravní nehody
7. Tuberkulóza
8. Rakovina žaludku
9. HIV
10. Sebevraždy

Pasivní kuřáctví

- Přispívá k respiračním příznakům (The Health Consequences of Involuntary Exposure to Tobacco Smoke, 20005)
- Zvyšuje riziko vzniku CHOPN (Eisner, 2005)
- Expozice tabákovému kouři po dobu 40h/týden a dobu alespoň 5 let zvyšuje riziko vzniku CHOPN o 48% (Yin P, Lancet. 2007).

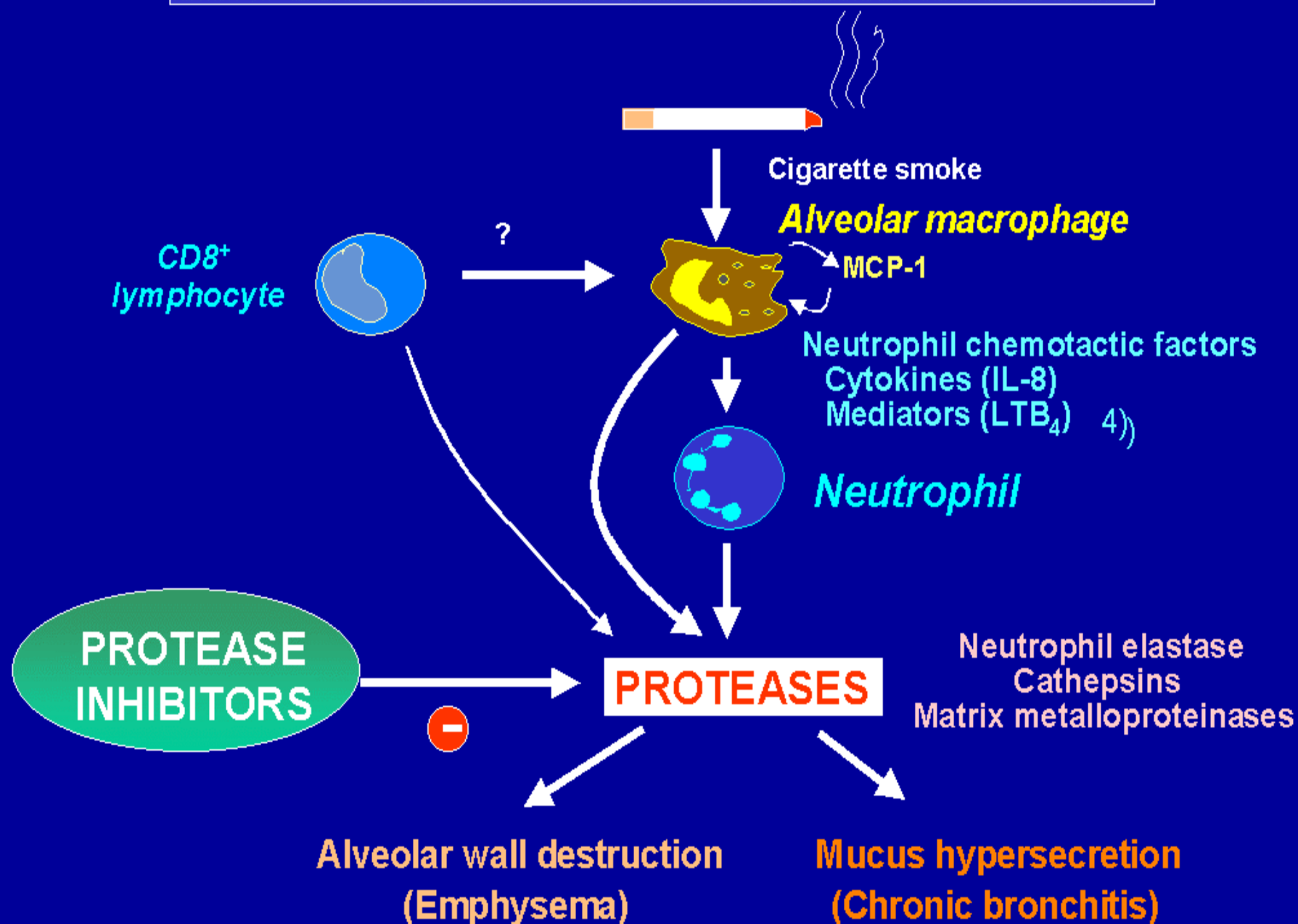
Kouření dýmek a doutníků

- Vyšší morbidita než u nekuřáků, ale nižší než u kuřáků cigaret

(GOLD 2007)

CELLULAR MECHANISMS OF COPD

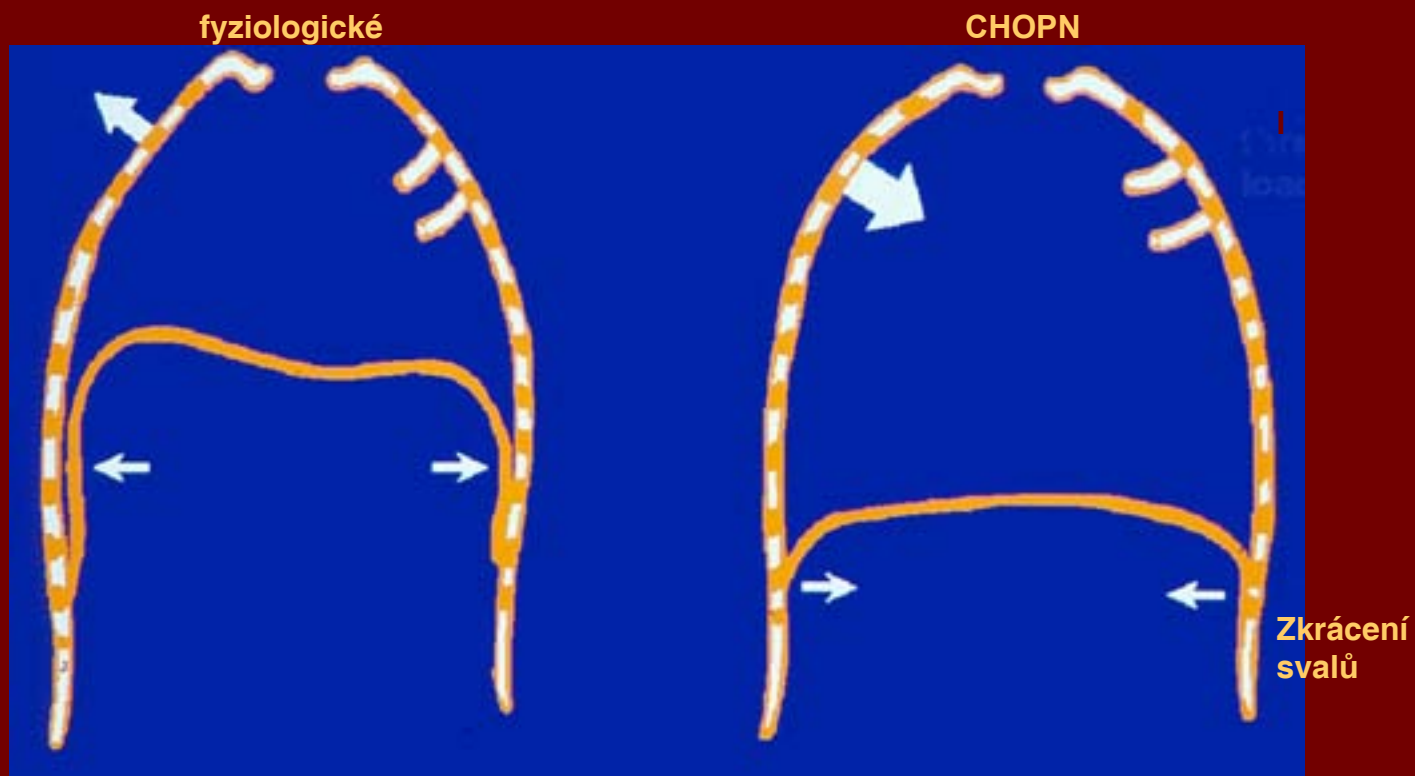
Rozdíly zánětu mezi CHOPN a astmatem

	CHOPN	Astma	Těžké A
Buňky	Neutrofily ++ Makrofágy+++ CD8+T bb. (Th1)	Eozinofily++ Makrofágy+ CD4+ T buňky (Th2)	Neutrofily+ Makrofágy CD4+ T b (Th2) CD8+ (Tc1)
Klíčové mediátory	IL-8 TNF- α IL-1 β , IL-6 NO+	Eotaxin IL-4, IL-5,IL-13 NO+++	IL-8 IL-5. IL-13 NO++
Oxidační stres	+++	+	+++
Místo postižení	Periferní bronchy Plicní parenchym Plicní cévy	Proximální bronchy	Proximální i periferní bronchy

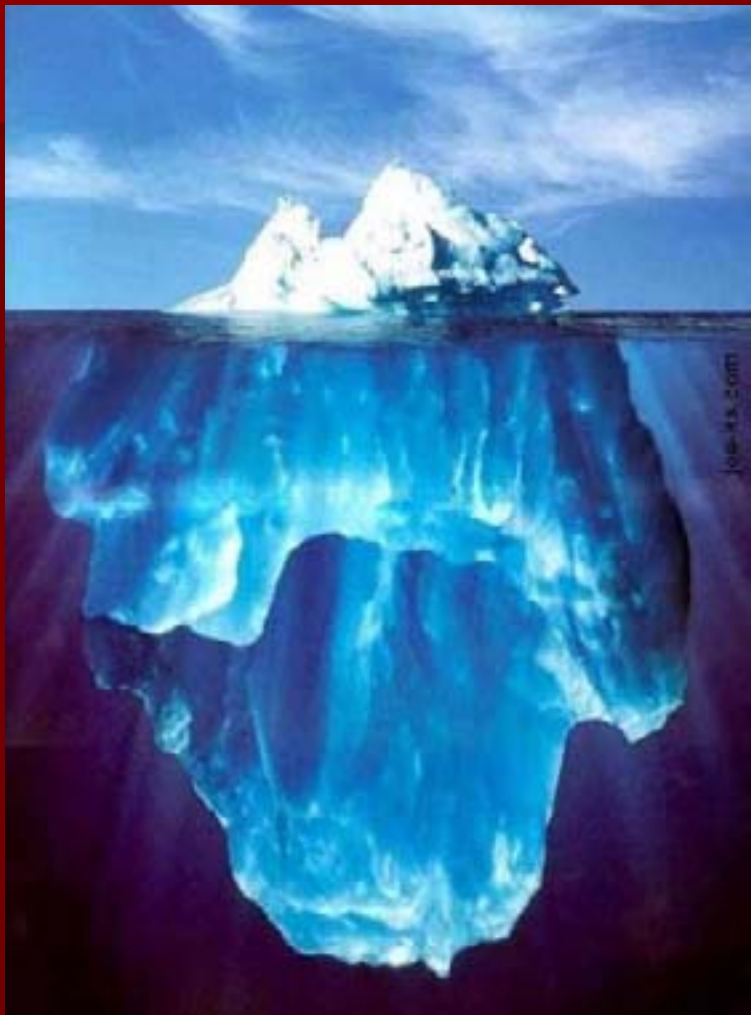
Rozdíly v zánětu mezi CHOPN a astmatem

	CHOPN	Astma	Těžké astma
Následky	Squamozní metaplazie Hlenová metaplazie Fibróza malých bronchů Destrukce parenchymu Remodelace plicních cév	Fragilní epitel Hlenová metaplazie Zesílení bazální membrány Bronchokonstrikce	
Odpověď na léčbu	Malá bronchodilatace Špatná odpověď na KS	Velká bronchodilatace Dobrá odpověď na KS	Menší bronchodilační odpověď Snížená odpověď na KS

Účinky plicní hyperinflace

Vidíme pouze vršek ledovce

Nemocný nevnímá pomalu
progredující onemocnění

Kdy pomýšlet na CHOPN?

- U všech nemocných starších 35 let, kteří jsou kuřáky nebo jsou vystaveni po dobu 5ti let pasivnímu kouření
- Námahová dušnost
- Chronický kašel
- Často vykašlávají sputum
- Časté bronchitidy nebo období sípání během zimních měsíců

CHOPN má mnoho tváří

Laboratorní vyšetření

Základní

FEV₁, FVC nebo VC

Bronchodilatační test

RTG hrudníku (dg. emfyzém)

Speciální

Plicní funkce: RV, FRC, TLC, Raw, DLCO

SaO₂, krevní plyny

Hb, HK, EKG

Bakteriální vyšetření sputa

Alfa₁ antitrypsin (emfyzém mladých osob)

Bronchoprovokační test a monit. PEF (dif. dg. astmatu)

CT (dif. dg. emfyzémových bul)

Somnografie (spánková apnoe)

Vyšetření hemodynamiky

Stádia CHOPN

Stádium I-lehké	$FEV_1/FVC < 0,70$ $FEV_1 \geq 80\%$ n.h.
Stádium II- střední	$FEV_1/FVC < 0,70$ $50\% \leq FEV_1 < 80\%$ n.h.
Stádium III- těžké	$FEV_1/FVC < 0,70$ $30\% \leq FEV_1 < 50\%$ n.h.
Stádium IV- velmi těžké	$FEV_1/FVC < 0,70$ $FEV_1 < 30\%$ n.h. nebo $FEV_1 < 50\%$ a chronická RI

Diferenciální diagnostika CHOPN a astmatu

	CHOPN	Astma
Začátek potíží	Střední věk	Často dětství
Anamnéza	Obvykle kouření	Často atopie
Vývoj	Pozvolna progresivní	kolísavý
Potíže	Ve stabilizovaném stavu stále	Velká variabilita
Dušnost	Trvalá, konstatní intenzita při zátěži	Záchvatovitá, kolísavá

Diferenciální diagnostika CHOPN a astmatu

	CHOPN	astma
Kašel	Chronický s expektorací	Záchvatovitý. Minimální expektorace
Bronchiální obstrukce	Ireverzibilní	Reverzibilní, nemusí být vůbec přítomna
Bronchiální hyperreaktivita	Malá nebo žádná	Významná

Kdo by měl o nemocné pečovat?

- Stádium I a II ve společné péči pneumologa a PL (kontroly u pneumologa v intervalu 6 měsíců)
- Stádium III a IV pneumolog

Co dokážeme léčbou?

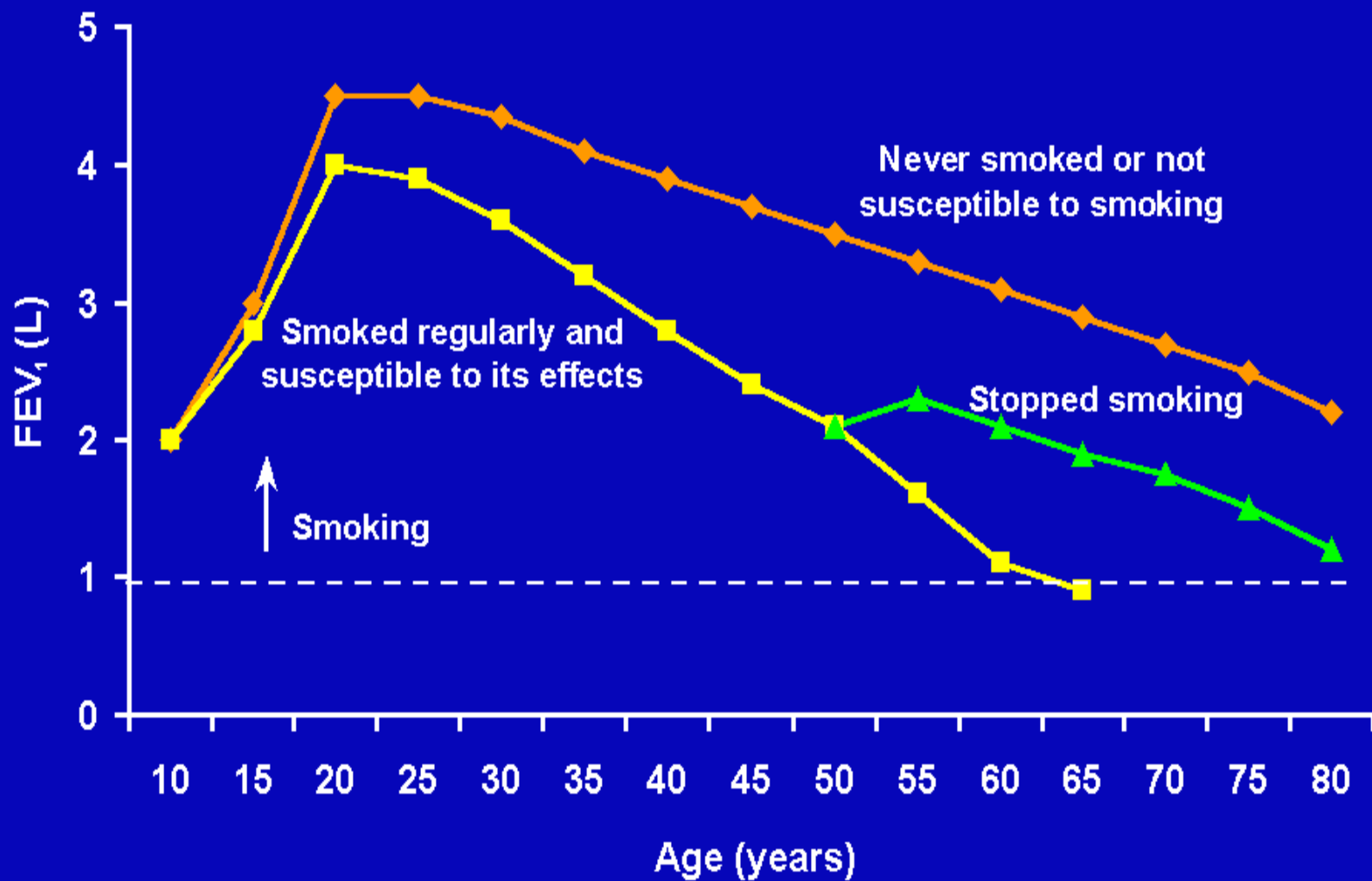
- Zmírnit příznaky
- Zlepšit kvalitu života
- Zlepšit toleranci zátěže
- Snížit počet exacerbací nebo je oddálit
- Snížit mortalitu (studie UPLIFT o 16%)

Co nedokážeme?

- Zpomalit rozvoj nemoci

COPD

Léky pro CHOPN

Účinná látka	Inhalátor (μg)	Roztok pro nebulizaci (mg/ml)	Per os	Amp. pro inj (mg)	Trvání účinku (hod)
<i>Beta2-agonisté</i>					
Krátkodobý účinek					
Fenoterol	100-200 MDI	1	0,05% sirup		4-6
Salbutamol	100-200 MDI & DPI	5	5 mg tbl. sirup 0,024 %	0,1, 0,5	4-6
Terbutalin	400, 500 DPI	-	2,5, 5 tbl.	0,2, 0,25	4-6
Dlouhodobý účinek					
Formoterol	4,5 – 12 MDI & DPI				12 a déle
Salmeterol	25 – 50 MDI & DPI				12 a déle

Účinná látka	Inhalátor (μg)	Roztok pro nebulizaci (mg/ml)	Per os	Amp. pro inj (mg)	Trvání účinku (hod)
<i>Anticholinergika</i>					
Krátkodobý účinek					
Ipratropium	20, 40 MDI	0,25 – 0,5			6 – 8
Oxitropium	100 MDI	1,5			7 – 9
Dlouhodobý účinek					
Tiotropium	18 DPI				24 a déle
<i>Fixní kombinace krátkodobě působících bronchodilatancí</i>					
Fenoterol/ ipratropium	200/80 MDI	12,5/0,5			6 – 8
Salbutamol/ ipratropium	75/15 MDI	0,75/4,5			6 – 8

Účinná látka	Inhalátor (μg)	Roztok pro nebulizaci (mg/ml)	Per os	Amp. pro inj (mg)	Trvání účinku (hod)
<i>Metylchantiny</i>					
Aminofylin			200 – 600 mg	240	Různě, až 24
Teofylin			100 – 600 mg		Různě, až 24
<i>Inhalační kortikosteroidy</i>					
Beklometazon	50-400 MDI & DPI	0,2 - 0,4			
Budesonid	100, 200, 400 DPI	0,2, 0,25, 0,5			
Flutikazon	50-500 MDI & DPI				

Účinná látka	Inhalátor (μg)	Roztok pro nebulizaci (mg/ml)	Per os	Amp. pro inj (mg)	Trvání účinku (hod)
<i>Fixní kombinace dlouhodobě působících beta2-agonistů s kortikosteroidy</i>					
Formoterol/ budesonid	4,5/160, 9/320 DPI				12
Salmeterol/ flutikazon	50/100, 250, 500 DPI 25/50, 125, 250 MDI				12
<i>Systémově podávané glukokortikosteroidy</i>					
Prednison			5-60 mg		
Metylprednisolon			4, 8, 16 mg		

Fixní kombinace

- Kombinace IKS s LABA
(budesonid/formoterol nebo
salmeterol/flutikazon) jsou účinnější než
léčba jednotlivými druhy léků

Exacerbace CHOPN

- Exacerbace CHOPN je definována jako událost v přirozeném průběhu nemoci, která je charakterizována změnou bazální dušnosti nemocného, kašle anebo sputa, které přesahují kolísání normální mezi dny. Má akutní začátek a může vyžadovat změnu pravidelné léčby.

(GOLD 2007)

Příčina exacerbace

- Nejčastější infekce tracheobronchiálního stromu a znečištění ovzduší
- Příčina 1/3 exacerbací je neznámá

Indikace k vyšetření v nemocnici nebo přijetí pro akutní exacerbaci CHOPN

- výrazné zvýšení intenzity příznaků, např. náhlý začátek klidové dušnosti
- CHOPN se závažnou obstrukcí přítomnou již v klidovém stádiu
- začátek nových fyzikálních příznaků (např. cyanóza, periferní otoky)
- exacerbace se nemírní po počáteční léčbě
- závažná komplikující onemocnění
- nově se vyskytující arytmie
- diagnostické nejasnosti
- pokročilejší věk
- nedostatečná domácí podpora

Algoritmus domácí léčby exacerbace CHOPN:

Indikace k podání ATB

- Nemocným s exacerbací s 3 hlavními symptomy- zvýšená dušnost, zvýšený objem sputa, purulentní sputum
- Nemocným se 2 příznaky, jestliže je jedním z nich purulentní sputum
- Nemocným s těžkou exacerbací, kteří vyžadují mechanickou ventilaci (invazivní nebo neinvazivní)

Skupina	Definice	Agens
Skup.A: Ambulantní léčba (CHOPN I)	Lehká exacerpace	H.influenzae S.pneumoniae M.catarrhalis Chlam.pneumoniae Viry
Skup. B: Nemocniční léčba (CHOPN II-IV.)	Lehká-střední exacerpace bez rizikových faktorů pro P. aeruginosa	Jako u skup. A plus Enterobacteriaceae (K.pneumoniae, E.coli, Proteus, Enterobacter atd.)
Skup. C: Nemocniční léčba (CHOPN II-IV.)	Lehká-střední exacerpace s rizikovými faktory pro P. aeruginosa	Skup.B plus P. aeruginosa

Zásady ATB léčby

	Perorální léčba	Alternativa	Parenterální léčba
Skupina A Ambulantní léčba (CHOPN I)	Jen 1 příznak ne. β laktamová (Ampicilin, Amoxycilin) Tetracyklin Trimetoprim	β laktamová/inhibitor or Makrolidy (azitromycin, claritromycin, roxitromycin) Cefalosporiny 2. a 3. gen Ketolidy (telitromycin)	

Děkuji za pozornost